

اقتۇلمىجى ۇلى قارىمىساۋوۆ

اقتۇلمىجى ۇلى شىعارمالارى

(4)

阿合提·乌鲁木齐作品集

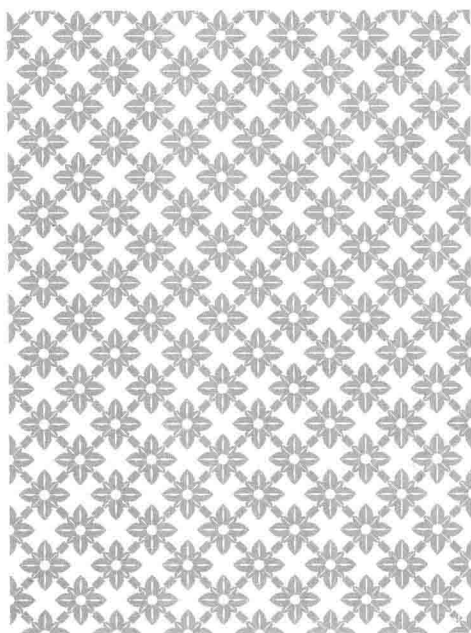
«شىنجاڭ كىتاپ قامباسى» باسپان شىعارۋالقاسى
شىنجاڭ خالىق باسپاسى

اقت ءۆلمجى ۇلى شعارمالارى

阿合提·乌鲁木志作品集

4 - توم

«شىنجاڭ كىتاپ قامباسى» باسپادان شعارۋ القاسى

شىنجاڭ خالىق باسپاسى

图书在版编目(CIP)数据

阿合提·乌鲁木志作品集: 全4册: 哈萨克文/ 哈力都拉编.
—乌鲁木齐: 新疆人民出版社, 2014.12

(新疆文库)

ISBN978 - 7 - 228 - 18186 - 5

I. ①阿… II. ①哈… III. ①诗集 - 中国 - 近代 - 哈萨克
语(中国少数民族语言) IV. ①I222.75

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2014)第 313450 号

新疆

文库 《新疆文库》编辑出版委员会

阿合提·乌鲁木志作品集(4)

编 者 哈力都拉·努尔塔扎 哈再孜·阿合提
审 定 哈布丁·卡德尔
责任编辑 司马德里·居坎
编 辑 阿扎马提·思哈克
责任校对 马吾提
设计总监 宁成春 刘堪海
印制总监 郑 忠
哈文标识 买买提·诺比提
书名题写 买买提·诺比提

出 版 《新疆文库》编辑出版委员会
新疆人民出版社

地 址 乌鲁木齐市解放南路 348 号

邮 编 830001

电 话 0991-2320906

制 版 哈布肯·足坎

印 刷 中华商务联合印刷(广东)有限公司

版 次 2015 年 4 月第 1 版 第 1 次印刷

开 本 889 毫米×1194 毫米 1/16

印 张 38.75 印张

字 数 682 千字

印 数 1-1 500 册

定 价 535 元(全四册)

《新疆文库》官网网址: <http://www.xjwenku.com>

مازمۇنى

1	قىيامەت احۋالى
29	مۇھاممەت قۇناپيا
95	عيىبراتنامالار
101	بىلە بىلسەڭ
103	جىرما توعىز خارپ ولەڭى
110	ئومىر
114	كوڭىل ايتۇحاتى
118	ال، باستاين نۇسقانى
136	اقت كەڭەسى
141	بەكەم الا جاراملار
148	باياندىسن تاڭداي بىل
154	تۈردىبەككە
156	مۇھاممەت پايعامبار تۇرالى جىرلار
191	القيسا، تامام جىرى
222	دىن تاراتۇداى نەگىزگى قلىدلار جايندا
229	مۇھاممەد پايعامباردىڭ دۇنيەدەن كوشۇى
250	توزاقتلى قاتىن
256	عالم مەن قابىل
261	تاكاپار پاتشا
270	دانىشپان بالا
277	دام ايداسا اسىلدار
281	قالام اپ اق قلارعا سالىدىم شىماي

289	زار زامان
296	زاماننى سويلەين
300	ەل بىلەگەن كەشەگى
308	اقتىنىڭ بىر تاقىاسى
312	شىن جاقسى
318	بولا الماس
320	توقسان تورت تاقىا
337	جازىتۇرىم
341	جەتى قاجى
350	حىكايات ۇش جىگىت
354	جاۋىز پاتشانىڭ جاڭىلىسى
358	ەكى ۇازىر حىكاياسى
365	شارىعات ولەڭ
367	زامان زاڭى جايلى تامسىل جىرلار
371	اقت قاجىنىڭ تامسىل ولەڭدەرى
393	قاجى بايان
405	مىناجات (تىلەك)
429	تىلەك جىرى
468	قوبدا كەڭەس
480	جاس جايلى جاڭا كەڭەس نازىمدار
530	بەتاشار
540	بەتاشار
546	ناسىحات سوزدەر
559	قوسىمىشا: اقت اقيقاتى (بولات بوپاي ۇلى)

قىيامەت احۋالى

بىسىمىلا ال قولما تۇتتىم قالام،
جاراتقان راقىم ماۋلى ۋىزى پانام.
حات جازعان قالام الپىپاقتى پاقىر،
بەرەگور ۋىزىڭ جاردەم حاق تالام.

جىگىتتەر، ويلاڭدار ولەڭ - جىر دەپ
تەگىندە اقىن ەمەس اتا - بابام.
سويلە دەپ وڭكەي ەرلەر ەمىر ەتسە
ايتپاسقا مەن بايقۇستا بار ما شارام.

از سويلەپ ادىمىدى ەبىر اشپاسام
كوڭىلدەن تارقامايدى قايعى سانام.
قارىشتا وسىندايدا، ەي، جىگىتتەر،
قوسىلماس اجال جەتسە بارشا عالام.

جالعاننان بۇرىنقىلار وتپەدى مە
جول سالعان اۋەل باستا قازىرەت ادام.
قۇلشلىق مىراس تاستاپ كەتپەدى مە،
بايقاماي عاپىل ەجۇرمىز ەبىز نادان.
دۇنيەدەن ولشەم ەدامىڭ تۇگەسىلسە
ىلگەرى جان باسپايدى جالعىز قادام.

ۋەتپىتى ۋەل باستا ادام اتا،
پەندەنىڭ ھاقتان وزگە ۋەبارى قاتە.
ايدالغان تۆمەن مالدى باي بولساڭ دا
بويىڭغا چاپىسرائىڭ جالعز ماتا.
سول جاقسى بارىنەن دە كورىنەدى
ۋەبىر ادام قولىن جايىپ بەرسە باتا.

ۋەتپىتى ۋەبىل، قابىل، قازىرەت شەس،
توزاق بار جەتى تامۇح قاينالغان پەش.
عازابى اقيرەتتىڭ قاتتى دەيدى،
زىكر ايت ۋەبىر اللاعا ەرتەلى - كەش.

ۋەتەمەي قىيامەتتە جۈك كۈتەرمە
اللاننىڭ ۋەامىر قىلغان پارىزى بەس.
سۇم ۋەناپسى اقيرەتتە قاتتى دۇشپان،
جالعاندا ەرىك بەرمەي تامامەن كەس.

باستايدى انىق موللا ۋەدۇزۇ جولعا
كۈندەس بوپ، ۋەتىل تىگىزىپ بولماڭىز ۋەوش.
عۇمىرى كەزدەن تارتقان ساۋداگەرلەر
بارعانشا اقيرەتكە قىلارسىڭ كۇش.

ۋەتپىتى بىدىرس ۋەتىرى، قازىرەت نۇح،
جارانلار، مىنا سوزگە قۇلاڭ تىك.
بىلەگەن دۇنيە ۋەجۈزىن حان بولساڭ دا
اجال جەتسە جاننىڭدى قىلار مۇجىق.

قۇدايعا قۇلشلىقتىڭ ۋەجونى وسلاي
بالاڭدى جەتى جاستا نامازعا جىق.
ساپارى اقيرەتتىڭ ۇزاق دەيدى
ازىقتى كۇن بۇرىننان دايارلاپ شىق.

عارىپ جان جالعز دىقتى كوردە كورەر
جۇلداس بوپ ەكى كىسى بولمايدى جۇپ.

ۋوتىپتى ھۇت پايعامبار، ۋنابى سالىح،
دۇنيە نەشە تولىپ ۋوتتى خالىق.
بۇل جالعان بايانى جوق ۋالى - اق وتەر
جارانلار، وسىندايدا قىمىلدىلىق.

زۇلكاپىل، لۇت پايعامبار وتكەن ەكەن،
ەندىگى ۋبىز قالامىز قايدا بارىپ.
عاراسات مايدانىنا جيار دەيدى
باندانى جىيىپ، تەرىپ، ايداپ الىپ.

ۋسىڭدى جاقسى - جامان مەلۇم ەتىپ
تۇرادى مىنادىلار ايعاي سالىپ.
ياپىرىم - ۋ، بۇل نە دەگەن قاتتى كۇن دەپ
تۇرادى باندا بايقۇس قايران قالىپ.

تۇمان مەن قاراڭغىلىق كوردەن سوعىپ
جەتەدى عارىپ باستار ۋولپ - تالىپ.
جەتىم بالا كوزدەنىپ مولىيەسىڭ
كەتپەسەڭ قۇلشلىق قىپ ازىق سالىپ.

يىراھىم، سىماعۇل، وتكەن سىقاق،
سولاردى ويلاعاندا تىلەتمە تاق.
سويلەپ كور تىرشلىكتە پاقىر باسىم،
وتىز ۋتىس، قىزىل ۋتىلىم، قاۋسىرما جاق.

ماڭدايدا ۋتاڭىرىم بەرگەن باقتىڭ بولسا
ۋتىلىڭدى اياماستان قارىشتاپ باق.
ساقۋات قاير قىلىپ، كىيىپ - ۋشىپ
بار بولسا جۇيرىك - جورعا ۋمىنداعى شاپ.

جالعاندا جاسقا تويغان جان بار ما ەكەن
ادامعا قانداي ءتاۋىر ترشلىك شاق.
بۇل دۇنيە ءسويتىپ ءجۇرىپ تۇپكە جەتەر
مىنسەڭ دە پاتشا بولپ التىننان تاج.
بۇل كۈندە اش تا، توق تا كۈن كورەرمىز،
قۇداي - اۋ اقيرەتتە بەرەگور باق.

ءوتىپتى ياقۇپ ءنابى، سىدىق ءيۇسىپ،
دۇنيەنى پەندە قۇار مەيىرى ءتۇسىپ.
كەي پەندە قالتاق قلعىپ كۈن كورەدى
بار بولسا دا ءوز ءدانىن ءوزى قىسىپ.

بىلمەيدى سۇم جالعانىڭ الداعانىن
كيەدى جىرتىق كيىم تارتا ءپىشىپ.
سونداي جان قۇلشلىققا موينىنداماس
بولادى مال باغۇعا سونداي پىسىق.

الانىڭ سۇيگەن دوستى مۇسا كالام،
ءىنىسى ھام پايعامبار ءنابى ھارۇن.
سولاردا ۋاقىت جەتسە تۇرعان ەمەس
جاراتتى عىبىرات ءۇشىن جاننىڭ ءبارىن.

الاعا قارسىلىق قىپ كاپىر بولعان،
جەر جۇتقان عازاپپەنەن مالعۇن قارىن.
پەرعانۇن، ھامان داعى توزاق باردى
قۇدايعا دۇسپان بولعان كاپىر زالىم.

جىگىتتەر، ترشلىكتە جولدىن ازبا،
اللادان اجال جەتسە جوق دۇر حالىڭ.
بەرمەگەن قايرى - زەكەت سول قارىنباي
قىلعان جوق جانعا پايدا جالعىز مالىن.

جەر جۇتىپ مال - مۇلكىمەن وسى كۈندە
تارتادى قىامەتنىڭ قايعى - زارىن.
مال باعپ كىمەي، نىپەي بەزەكتەگەن
ويلاسام سونداي ادام سورى قالىڭ.

سۇم جالغان ويلاعانغا وپاسى جوق
توكپەڭدەر تىرشىلىكتە بەتتىڭ ارىن.
ئوتىپتى شۇعايىپ پەن قازىرەت ايىپ،
حالىق ئوتتى نەشە ئورلى تاڭغاجايىپ.

دۇنيەنىڭ ارتقى تەگىن شولاق ويلاپ
كەتپەلىك، اعالارىم، جولدان تايىپ.
سولاردا شارۋا قىلىپ دىننىن كۈتكەن،
شۇعايىپ، مۇسالار دا قويىن جايىپ.

ھىندىگى جان ۇمتادى بىر قۇدايدى
دان بىتتىپ، تاۋىر بولپ كەتسە بايىپ.
جان بەرگەنگە دان بەرگەن پاتشا قۇداي
كەدەي دە كۈن كورەدى جوقتان عايىپ.

ئوتىپتى پاتشا بولغان ئايى، داۋىت،
سوعىپتى كەرەمەتپەن تەمىر ساۋىت.
بىلەگەن دۇنيە جۇزىن خان سۈلەيمەن
قالغان جوق بۇل دۇنيەدەن وپا تاۋىپ.

كۇنغا، ئايى، جىگىتتەر، موينى قويما
ايتەۋىر سۇم ناپىسىگە جالا جاۋىپ.
جاقيا، زاكاريا، ماريام، عايسا
از زاۋرەن سولار سۈرگەن زامان اۋىپ.

سولاردا بوز بالا بوپ وسكەن ەكەن
قۇرغان جوق بىز سىياقتى ويىن - ساۋىق.

پەرعاۋىن، نامۇرت، شادات، مالىك ريان،
جوعالدى كوپ پاتшалار توپىراق حاۋىپ.

اللاننىڭ بەس پارىزىن كۈتپەي قويما
جۇرسەڭ دە جالشىلىقتا ساۋىن ساۋىپ.
ايغايلاپ تاڭ نامازغا وياتاتىن
بار دەيدى عارشى اعلادا ۇلكەن تاۋىق.
سىنىپ ئاربر دايىم قۇدايىڭا
جىگىتتەر، غازاپ وتتان قىلغىل حاۋىپ.

دۇنيەدە قىزىر، ئىلياس باقى ئىرى،
قۇدايسىز جاردەم قىلماس بىردە - ئىرى.
سولاردا اق كوڭىلمەن سىتەيدى ەكەن
بانداعا جارامايدى كوڭىل كىرى.

ساقىتا دەپ ئىبر اللعا جاي تۇرمايدى
جىلايدى ناماز وقىپ كۈنى - ئۈنى.
ئىبر اللعا ۈزى مادات ويلاماسا
باندانىڭ مىنا جۇرگەن كوپ - دۇر ئىمنى.

اتالغان ۇلىقپان حاكىم — قازىرەت دانيال،
جارانلار، مىنا سوزگە قۇلاعىڭ سال.
ولمىگە نەشە ئۇرلى قايلان قىلغان
اجالدىن قۇتۇلارغا تاپپادى جال.

جالعاندا از كۈن زەينەت بولسا داعى
ادامغا پايدا بەرمەس دۇنيە - مال.
جالعاندا جاسقا تويغان ادام بار ما،
مىڭ جاساپ جاعى ئۇسىپ بولسا دا شال.

ويلاڭدار اقيرەتكە نەمەنە سەپ
شولىڭە سول كۈندەگى سەپ بولمايدى،

جەگەنىڭ بولسا داعى شەكەر مەن بال.
ساداقا قايرىمەن بولار پايدا
كوپ ئىشىپ، كەپە ئىشىپ بولماڭىز سال.
جالعاندا جان قۇاتىڭ تۇرغان شاققا،
الانى ويدان شىعارماي ويىڭىزعا ال.

جارانلار، اقبل جاستان، اسىل تاستان،
جان بەردى تاۋبە قىل دەپ اۋەل باستان.
كۈشپەنەن ءار تاراپقا ويران سالعان
ول دا ءوتتى ۇرىستەم داستان.

قاپ تاۋىن ايلاندىرغان ەر قاھارمان،
باتىپتى قارا جەرگە قوزعالماستان.
بايان قىپ بۇرىنعىنى ايتا بەرسەك،
ەرلەردىڭ اق جۇرەگىن قايعى باسقان.

دۇنيە اقيرەت قامىن بىردەي جە دەپ
ءناسىحات ءۇشبۇ ءسوزىم كوڭىل اشقان.
الانىڭ قۇران كىتاپ امىرىندە
پايعامبار شاريعاتتى بىزگە شاشقان.

اقيرەتتە توزاق بار، عازاپ بار دەپ
كۇنادان تاقۇالار اۋلاق قاشقان.
كەي نادان قارسىلىق قىپ قاڭغىرادى،
نامازدى وقمايدى قارا باسقان.

سۇراقشى پەرىشتەلەر كۇرزى سوعار،
تۇرساڭ دا جىلاپ - سىقتاپ قاراماستان.
جىگىتتەر، اقبلمەنەن ويلاڭدارشى
جىبەرمەس ارا بوسقا تالاماستان.

مۇھاممەد قۇداي دوسى ھاق پايعامبار،
بولىپتى وعان ۇممەت تالاي جانلار.
اللاننىڭ شىن اۋلىيە جاقىن قولى
ءوتىپتى دۇنيەدەن ءتورت شاھار جار.

ابۇباكر سىدىق پەن عۇمار، عۇسمان،
كارام اللا وجيھا عالي قايدار.
ساقابا 33 مىڭ ءبارى شاھىت
سۇم جالغان سولاردى العان ءبارىڭدى الار.

شاھىت بوپ ءدىن جولنىدا قۇداي ءۇشىن
ولمىگە بۇرىنقىلار باسنى بايلار.
شالقادان ەندىگى جان بەكەر جاتىپ
زەكەتسىز سار قازىنى بوسقا شايىنار.
قۇدايعا قۇلشلىق قىلماي وتكەن پەندە
بارعاندا اقيرەتكە سورى قاينار.

ءتورت يىمام اۋەل باسى يىمام اعزام،
سولارداي جان تۇمايدى مىنا جاننان.
يىمام مالىك، يىمام شاپىيق، يىمام اقمەت
شارىعات وسىلاردان بىزگە قالغان.

سولاردان ۇلگى الپىپ جول تۇتقاندان
بۇرىنقى ماسالادان باھار العان.
سولاردان باسقا جولدى تابام دەسە
باندانىڭ قىلغان ءىسى بولار جالغان.

عاراسات مايدانىنا بارغان شاققا،
ءبىر اللا قازى بولپىپ سۇال سالغان.
سول كۈندە مۇقتاج بولماي راقات تابار،
وزىنە ءوز ازىعىن الپىپ بارغان.

عامالىڭ الپ بارغان از بولغاندا
نە پايدا اقىرەتتە قىلغان ارمان.

جىگىتتەر، تىرشلىكتە ازىق سايلا،
باسىڭدى ءتۈزۈ جولعا بەكەم بايلا.
تىرىدە بەرەكە قىل ازاماتتار
قالادى ولسەڭ باسىڭ ءاربىر سايدا.

عامالىڭ الپ بارغان از بولغاندا
مىقتىلىق جالغانداى بولماس پايدا.
ادامعا عارىپشىلىق سوندا تۈسەر،
بۇلعاقتاپ مىنا كۈندەي ءجۇرۇ قايدا.
عاراسات مايداننان ءسوز سويلەيىن،
جارانلار، قۇلاعىڭ سال وسىندايدا.

اقىرەتتە عاراسات بولار مايدان،
جەڭىلدىك تىلەمەسەڭ ءبىر قۇدايدان.
بۇل كۈندە عاپىلدىكىپەن وتسە باسىڭ
پەندەنىڭ قور بولماى وسىندايدان.
جاقسىلىق - جاماندىقتىڭ ورنى قانداي
سول ءۇشىن ۇقتىرايىن وسىندايدان.

جىنالار عاراساتقا جاننىڭ ءبارى،
پەندەلەر نەشە ءتۈرلى جاس پەن كارى.
علامدى ون سەگىز مىڭ ءبىر جىادى
جاراتقان قۇدىرەتمەن پارۋارى.
اللاننىڭ قۇدىرەتمەن بولار جىين
عالامنىڭ ون سەگىز مىڭ بارشالارى.

سول كۈندە قالتىرايدى پايعامبارلار،
زار يىلەپ جىلاپ تۇرار بارشا جانلار.

ئوز باسى قۇل ەكەنن سوندا بىلەر،
بىلەگەن دۇنيە ئجۇزىن پاتشا - خانلار.

جۇلقىنار سوندا توزاق اۋزىن اشىپ،
ۇشقىن ساپ عاراساتقا زاھار شاشىپ.
علامدا ون سەگىز مىڭ قانشا جان بار،
تەپ - تەگىس جىغلادى بەتىن باسىپ.

جىلايدى پايعامبارلار ئوز باسىم دەپ،
ئېىر قىسىم ئوز باسىما بولماسىن دەپ.
جالعىز - اق حاق پايعامبار جىلايدى ەكەن
قۇداي - اۋ، كوپ ئۇمماىم - جولداسىم دەپ.

تەپ - تەگىس ادام باندە جىلاپ تۇرار،
كول قىلىپ كوزدىڭ جاسىن بۇلاپ تۇرار.
سول كۈندە ەرىك بەرەر زامان قايدا
پەرىشتە نە قىلدىڭ دەپ سۇراپ تۇرار.

كۇناكار سوندا جىلار سورى قايناپ،
سۇيرەتەر زابانىلار شىنجىر بايلاپ.
— ەي، مالىعۇنلار، اللانىڭ دۇسپانى دەپ
پەرىشتە كۇرزى سوعىپ كەلەر ايداپ.
پەرىشتە كۇرزىمەنەن سوققان شاققا
قالجاقتار ولەر مالداي ئىلىن شايناپ.

ئېىر جاقتان جىلان كەلەر اۋزىن اشىپ،
سقىرىپ اينالاعا زاھار شاشىپ.
عازاپ قىپ جىلان - شاين سورعان شاققا
جىغلار ەسى كەتىپ، ئۇسى قاشىپ.

جازاسىن كوپ مالىعۇندار سولاي تارتار،
بولعان سولڭ حاققا دۇسپان قارسىلاسىپ.

تىرىلەر كەيىپىر ادام قولى كەسك،
قۇدۇرەتپەن قول - ايلەن قويعان كەسپ.

مەنئى پەرىشتەلەر مەلۇم ەتەر
رەنجىتكەن كورشىلەرىن وسى دەسپ.
اۋزىنان كەي ادامنىڭ اعدى قان،
و دالى بىرەۋ مەس بىرتالاي جان.
ياپىرىم - اۋ، مەنئى نەتكەن قاتتى كۈن دەپ،
قالايىق عاراساتتا قالادى تالڭ.

قالايىق ەسى كەتپ قايران قالار،
پەرىشتە مەلۇم ەتپ ايعاي سالار.
ساۋدادا وتىرىك ايتىپ ەلدى جەگەن
جازاسىن جاھاننامدا تارتادى ولار.

بىرەۋ كەلەر شوشقاننىڭ سۈرەتىندە،
اللاننىڭ جازا بەرگەن قۇدۇرەتىندە.
قورقپالغان بىر قۇدايدان ادام بولار،
اقسىنغان وتىرىك ايتىپ ەل بەتىنە.

كەلەدى كەيىپىر ادام ەتلىن كەسكەن،
قالايىق ودان قورقپ جاننان كەشكەن.
ۇرلىق پەن وتىرىككە كۋا بولپ
ايتقان سوزىن بۇل قىلغان وسى دەسكەن.

جوق بولار كەي ادامدا تىستە سۈيەك،
بولادى ەنسى مۈلدە قىزىل يەك.
جازاسىن پەرىشتەلەر تالى ايتادى
جاسىرعان كۋالەن ارام جۈرەك.

توزاقتا سول ادامدار كۈيەر دەيدى،
ماھشاردا ەوز كۋناسىن بىلەر دەيدى.

ايتپاعان شاريعاتتى جامان موللا
شېندە باسشى بولپ جۇرەر دەيدى.

كەلەدى كەيىر ادام قارىنى تولپ،
قارنىنىڭ ۇلكەندىگى تاۋداي بولپ.
قارنىنا جىلان - شايان سىرەپ الپ،
كەلەدى غازاپ قىلىپ شاعىپ - سورىپ.

قورقادى كورگەن جاندار ەسى كەتپ،
ۋوزى ۇركەر ۋوز شىنەن غازاپ جەتپ.
قالايىق قايران بولپ تۇرغان شاقىتا
پەرىشتە ايعاي سالار مەلۇم ەتپ.

مۇنىڭ ۋوزى باي بولغان ادام دەيدى،
بەرمەگەن قاير، زەكەت نادان دەيدى.
شىندە قايرسىز مال جىلان - شايان،
بار مالى جالعانداعى حارام دەيدى.

مۇنىڭ جايى توزاق دەپ الپ بارار،
بەيشارا غازاپ كورىپ ۋولپ - تالار.
التىن - كۈمس تۇيلى، ۋمۈيز بولپ
قىزدىرىپ ۋوز بەتىنە تاڭبا سالار.

كەي ادام دەنەسىمەن كەلەر ساسىق،
سارىسۇ بوكسەسىنەن اعار ساسىپ.
جىركەنىپ بارشا جانلار مۇنان قاشار
توزاق وتى لاۋلايدى وعان تاسىپ.

پەرىشتە ايعاي سالپ بايان قىلار،
بۇل نىساپسىز باندا دەپ زىناقۇمار.
زىناسى كوپ تاۋبەسىز بولغانى ۋۇشن
ونى اپارىپ توزاققا ۋىر - اق تىعار.